

Turks voor Dummies

Elif Dilmaç

BBNC
uitgevers
Amersfoort, 2016

Inhoud

Over de auteur	xiii
<i>Inleiding</i>	1
<i>Deel 1: Aan de slag</i>	7
Hoofdstuk 1: Eigenlijk ken je al een beetje Turks	9
Turks en de Turken	9
Het Turkse alfabet	10
De juiste klemtoon	13
Hoofdlettergebruik	14
Bijzonderheden van de uitspraak	14
Herkenbare woorden in het Turks	16
Uitdrukkingen uit de omgangstaal	18
Enkele opmerkingen over de uitspraaknotatie in dit boek	19
Hoofdstuk 2: Eerste kennismaking met het Turks	21
Achtervoegsels en nog eens achtervoegsels	21
Klinkers in achtervoegsels	23
Medeklinkers in achtervoegsels	25
Lidwoorden? Niet bepaald!	26
Woordsoorten en zinnen	26
Naamwoordelijke zinnen	27
Samenstellingen	27
Vraagzinnen	29
Naamvallen	30
Nominatief	31
Genitief	32
Datief	32
Accusatief	33
Locatief	33
Ablatief	34
Voornaamwoorden	34
Persoonlijke voornaamwoorden	34
Bezittelijke voornaamwoorden	35
Aanwijzende voornaamwoorden	35
Tellen in het Turks	36
De infinitief: het hele werkwoord	37
De tegenwoordige tijd	38
De tegenwoordige tijd met -yor	38
De brede tijd	39
De verleden tijd	41
De toekomstige tijd	42

Hoofdstuk 3: Begroeten en kennismaken	45
'Zijn' als achtervoegsel:	
de persoonsachtervoegsels	45
Nog meer persoonsachtervoegsels	48
Het werkwoord 'hebben'? Hebben ze niet!	52
Ontkenningen	55
De ontkenning van 'var'	55
De ontkenning van naamwoordelijke zinnen	55
De ontkenning van werkwoorden	56
Begroetingen	59
Jezelf voorstellen	60
Vragen hoe het gaat	62
Mensen aanspreken	62
Iemand anders voorstellen	63
Afscheid nemen	64
Waar kom je vandaan?	65

Deel II: Turks in het dagelijks leven

71

Hoofdstuk 4: Koetjes en kalfjes	73
Over jezelf praten	73
De familie	75
Vragen stellen	78
Klankveranderingen in het Turks	79
De medeklinkerverzachting	80
Het weer en de jaargetijden	83

Hoofdstuk 5: Smakelijk eten	87
De maaltijden	87
Klankveranderingen in het Turks	89
Het ontbijt	90
De gebiedende wijs in de derde persoon	91
De lunch	93
Uitgebreid avondeten	93
Wanneer gaan we eten?	94
Wat je voor, tijdens en na het eten kunt zeggen	95
Uit eten gaan	99
Soepen	100
Voorgerechten	100
Hoofdgerechten	100
Nagerechten	101
Dranken	101
Alcoholhoudende dranken	102
Bestellen	104
De rekening	106
Boodschappen doen	107

Hoofdstuk 6: Winkelen voor beginners	115
Winkels	115
Rondkijken	116
De rangtelwoorden	117
Advies vragen	118

Kleding en sieraden: maten en kleuren	121
Klankveranderingen in het Turks	125
De klinkeruitval	125
Artikelen met elkaar vergelijken	126
Tijd om af te rekenen	129
Betalen	130
Hoofdstuk 7: Uitgaan	133
Klokkijken	133
Hoe laat is het?	134
Hoe laat?	136
De delen van de dag	137
Dagen en maanden	138
Plannen maken	139
Naar de bioscoop en het theater	141
In het museum	143
Informeren naar de openingstijden	143
Je mening geven	145
Tijd voor een feestje	148
Hoofdstuk 8: Vrije tijd en hobby's	151
Hobby's en interesses	151
Sport en spel	154
Een uitstapje maken	157
Dieren en planten	158
De gebiedende wijs	160
Hoofdstuk 9: Communicatie, communicatie	165
De telefoon	165
De eerste woorden aan de telefoon	167
Naar iemand vragen	170
Een bericht achterlaten	173
Afspraken maken en afzeggen	175
Brieven schrijven, sms'en en mailen	177
Woorden spellen	179
Hoofdstuk 10: In huis en op kantoor	183
Een woning vinden en huren	183
Kamers en woonvertrekken	186
Ongeveer	189
Klankveranderingen in het Turks	189
Op kantoor	190
Kantoorartikelen	191
De collega's	192
Deel III: Praktisch Turks	195
Hoofdstuk 11: Geld en andere zaken	197
Geld wisselen	197
Het werkwoord 'moeten'	199
Geld uit de muur	202
Een speciaal geval van de verbindings-n	203

Turks voor Dummies

Bankzaken	206
Het 'feiten'-achtervoegsel	207
Hoofdstuk 12: Waar is het busstation?	213
Waar is ...?	213
De windrichtingen	214
De weg vragen	215
Afstanden	215
De weg is het doel	216
De gebiedende wijs	218
Vervoersmiddelen	221
Hoofdstuk 13: In het hotel	225
Een geschikt hotel vinden	225
Een kamer reserveren	227
Hoe lang wil je blijven?	228
In het hotel inchecken	231
Uit het hotel uitchecken	233
Hoofdstuk 14: Reizen in Turkije	237
De luchthaven	237
Welkom aan boord	238
Onderweg met de auto	239
Een auto huren	240
Met de bus	244
Een taxi nemen	248
Hoofdstuk 15: Een reis plannen	251
Informatie vragen op het reisbureau	251
De kalender	255
Een datum aangeven	256
Paspoort alstublieft	259
Een geldig visum	261
Bij de douane	262
Hoofdstuk 16: Eerste hulp bij noodgevallen	265
Ongevallen en noodsituaties	265
Hulp invoeren	265
Even geen Turks oefenen?	266
Iemand anders helpen	266
Hebt u iets nodig?	268
Telefoonnummers voor noodgevallen	268
Medische hulp	269
Lichaamsdelen	270
Symptomen en omstandigheden beschrijven	271
In de apotheek	272
Op het politiebureau	275
Beschrijven wat er gestolen is	275
De vragen van de politie beantwoorden	276
Gebruikmaken van je rechten	277

Deel IV: Het deel van de tientallen 281

Hoofdstuk 17: Tien tips om snel Turks te leren	283
Volg een cursus Turks	283
Kijk Turkse televisie	283
Beluister taal-cd's	284
Kijk naar Turkse films	284
Bezoek Turkse winkels en restaurants	284
Lees Turkse kranten en tijdschriften	285
Luister naar Turkse muziek	285
Blader eens door het woordenboek	286
Praat met Turkse vrienden	286
Surf op internet	287

Hoofdstuk 18: Tien dingen om rekening mee te houden	289
Schoenen uittrekken	289
Geen intimiteiten in het openbaar	289
Denk aan het geschenk	290
Geen alcohol in het openbaar	290
Passend gedrag in de moskee	290
Respect voor de vastenmaand	291
Geen naaktstranden	291
Discreet neussnuiten	291
Niemand aanstaren	292
Aangeboden etenswaren niet afwijzen	292

Hoofdstuk 19: Tien alledaagse uitdrukkingen	293
Allah Allah!	293
Aynen	293
Çok güzel!	293
..., değil mi?	294
Haydi!	294
İnşallah!	294
Olamaz!	294
Olur/Oldu	294
Peki	295
Tamam	295

Hoofdstuk 20: Tien zegswijzen voor gevorderden	297
Eline sağlık! – Afiyet olsun!	297
Allah kavuştursun!	297
Geçmiş olsun!	298
Gözün aydın!	298
Güle güle ...!	298
Hayırlı işler!	298
Hoş geldin! – Hoş bulduk!	299
Kolay gelsin!	299
Sıhhatler olsun!	299
Yolun açık olsun!	299

Hoofdstuk 21: Tien belangrijke feest- en gedenkdagen	301
Yılbaşı (1 januari)	301
Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı (23 april)	301
Emek ve Dayanışma Günü (1 mei)	302
Ataturk'u Anma, Gençlik ve Spor Bayramı (19 mei)	302
Zafer Bayramı (30 augustus)	302
Cumhuriyet Bayramı (29 oktober)	302
Mustafa Kemal Atatürk'ün Ölümü (10 november)	302
Kurban Bayramı	303
Şeker Bayramı	303
Niet-officiële feestdagen	303
<i>Deel V: Bijlagen</i>	<i>305</i>
Bijlage A: Grammaticarijtjes	307
Bijlage B: Miniwoordenboek	357
Bijlage C: Oplossingen van 'Spelen met de taal'	371
Bijlage D: De tracks op de cd	375
<i>Index</i>	<i>377</i>

Inleiding

Tegenwoordig worden we bijna dagelijks met vreemde talen geconfronteerd en dan is het al snel handig om ten minste een paar woorden in een andere taal te kunnen verstaan of spreken. Misschien heb je Turkse vrienden en wil je iets meer over hun taal weten, of wil je graag je Turkse burens eens in het Turks begroeten. Het kan natuurlijk ook zijn dat je voor vakantie of werk naar Turkije gaat.

Er zijn, kortom, redenen genoeg om je eens te verdiepen in de taal die niet alleen door meer dan zeventig miljoen mensen in Turkije wordt gesproken, maar ook door ruim een half miljoen Turken in Nederland en België. Wat ook de reden is waarom je Turks wilt leren: dit boek kan je hierbij op aangename wijze behulpzaam zijn.

Als je nieuwsgierig bent naar een taal die niet tot de Indo-Europese taalgroep behoort en die heel anders in elkaar zit dan andere talen die je misschien kent, of als je altijd al hebt willen weten waarom er toch zo veel Turkse woorden zijn waarin de **ü** of de **u** de enige klinker is, dan is dit boek precies wat je nodig hebt.

Over dit boek

Turks voor Dummies is geen gewoon les- of grammaticaboek. Je hoeft het boek niet les voor les en van het begin tot het einde door te werken. Het is eerder bedoeld als handboek of naslagwerk waarmee je inzicht in de opbouw van het Turks kunt krijgen of je kennis kunt uitbreiden en opfrissen.

Het boek is opgebouwd rond speciale thema's en het is niet nodig dat je de hoofdstukken in de normale volgorde doorleest. Je kunt gerust heen en weer bladeren, op zoek naar de dingen die je wilt weten over het Turks. Het is natuurlijk onvermijdelijk dat we het af en toe over de grammatica hebben, maar deze stukjes zijn zo geschreven dat je echt geen taalkundige hoeft te zijn om ze te begrijpen.

Als je nog helemaal niets van het Turks weet, wil ik je wel aanraden om met het eerste deel te beginnen. Daarna kun je zelf kiezen welk hoofdstuk je het meest interessant vindt, bijvoorbeeld om uitdrukkingen en woorden over een bepaald onderwerp te leren.

Afspraken in dit boek

In dit boek zijn Turkse woorden en klanken **vetgedrukt**. Daarna geef ik tussen haakjes de uitspraak, die *cursief* wordt weergegeven, en een Nederlandse vertaling of toelichting.

De notatie die ik gebruik om de uitspraak van de Turkse woorden aan te duiden, is bedoeld om je te helpen het woord zo correct mogelijk uit te spreken. Om de uitspraaknotatie niet te ingewikkeld te maken, heb ik gekozen voor een vereenvoudigde vorm die is gebaseerd op het Nederlandse alfabet.

Omdat dit *Voor Dummies*-boek bedoeld is om je een taal te leren, bevat het enkele onderdelen die je in andere *Voor Dummies*-boeken niet zult aantreffen. De volgende onderdelen kom je in dit boek regelmatig tegen:

- ✔ **Je zegje doen.** Hier vind je levensechte dialogen die illustreren hoe je woorden en uitdrukkingen kunt gebruiken in een zin of een gesprek. De meeste dialogen kun je beluisteren op de cd bij het boek. Als een dialoog op de cd is opgenomen, staat het nummer van de cd-track met de dialoog erbij aangegeven.
- ✔ **Woordjes leren.** Bij het leren van een taal hoort natuurlijk ook het opbouwen van een basiswoordenschat. Na elke dialoog vind je een kort woordenlijstje, compleet met uitspraak en betekenis.
- ✔ **Spelen met de taal.** Dit onderdeel kun je gebruiken om te oefenen wat je geleerd hebt. Elk hoofdstuk in de delen I, II en III eindigt met een kleine opgave over een belangrijk thema uit het hoofdstuk.

Niet alles kan letterlijk uit de ene taal in de andere taal worden vertaald. Toch vermeld ik soms naast een goede vertaling ook de letterlijke betekenis van een woord of uitdrukking, zodat je beter begrijpt waarom voor deze vertaling is gekozen. Bovendien is het vaak interessant om de letterlijke betekenis van woorden en uitdrukkingen te zien, waardoor je de onderliggende grammatica beter kunt begrijpen.

Zo maar wat veronderstellingen over de lezer

Voordat ik aan dit boek begon te werken, heb ik eerst eens goed nagedacht over *jou*, de lezer van dit boek. Ik probeerde me voor te stellen wie je bent en wat je bezielt heeft om uitgerekend dit boek uit de kast te pakken:

- ✔ Turks is eigenlijk 'Chinees' voor je: je hebt er nog nooit iets mee te maken gehad en je weet er eigenlijk nog helemaal niets van af.

- ✔ Misschien heb je ooit al eens een poging gedaan om Turks te leren, maar dat is alweer zo lang geleden dat je hooguit nog **merhaba** (*mer-ha-ba*; hallo) kunt zeggen.
- ✔ Misschien heb je al een goede basiskennis opgebouwd en wil je je woordenschat verder uitbreiden aan de hand van de thema's in dit boek.
- ✔ Je bent niet iemand die uit liefhebberij woordenboeken doorleest of die het water in de mond loopt bij de aanblik van grammaticale tabellen.
- ✔ Je bent gesteld op je vrijheid: je bepaalt zelf wel welk hoofdstuk je wilt doorsnuffelen en wat je wilt leren.
- ✔ Je postzegelverzameling is compleet, yoga doet iedereen al en op de muziekschool heb je alle instrumenten al eens geprobeerd... Je hebt, kortom, zin in een frisse, nieuwe hobby.
- ✔ Je hebt persoonlijke of beroepsmatige redenen om Turks te leren.
- ✔ Je wilt graag op een plezierige manier een taal leren, waarbij de grammatica wordt uitgelegd op een manier die je niet meteen de stuipen op het lijf jaagt.

Als een van de bovenstaande beschrijvingen op jou van toepassing is, willen we je van harte uitnodigen om verder te lezen in dit boek!

De opbouw van dit boek

Turks voor Dummies bestaat uit vijf delen, die elk meerdere hoofdstukken bevatten. Hieronder vind je een kort overzicht van de inhoud van de delen.

Deel I: Aan de slag

Het eerste deel is verplichte kost voor 'echte' beginners, die nog helemaal niets over het Turks weten. In dit deel maak je kennis met het Turkse alfabet en de manier waarop ik in dit boek de uitspraak van Turkse woorden noteer. Bovendien vind je wat meer informatie over Turkije en de Turken, en maak je kennis met de belangrijkste uitdrukkingen. Na een overzicht van de basis van de grammatica laat ik je ten slotte ook nog zien wat je bij een eerste begroeting kunt zeggen.

Deel II: Turks in het dagelijks leven

In dit deel leer je de woorden en uitdrukkingen die je nodig hebt om in het Turks een praatje met iemand te maken. Je vindt in dit deel ook voldoende stof om je te kunnen redden in alledaagse situaties zoals bood-

schappen doen, in een restaurant eten of afspraken maken, en om in het Turks te kunnen vertellen over je hobby's of je gezin.

Deel III: Praktisch Turks

In dit deel vind je tips voor typische gespreksituaties in Turkije. Je leert bijvoorbeeld hoe je geld wisselt of een hotelkamer reserveert. Bovendien laat ik zien hoe je de weg kunt vragen (en hoe je de antwoorden kunt interpreteren!) en wat je in noodsituaties kunt zeggen.

Deel IV: Het deel van de tientallen

In de hoofdstukken van dit deel geven we een overzicht van de belangrijkste uitdrukkingen en zegswijzen en geven we tips waarmee je je kennis van het Turks verder kunt uitbreiden. Daarnaast vind je informatie over enkele dingen waar je op kunt letten in de omgang met Turken en over de belangrijkste feestdagen in Turkije.

Deel V: Bijlagen

Als je snel even iets wilt opzoeken, dan biedt dit deel uitkomst. Hier vind je een miniwoordenboek Turks-Nederlands en Nederlands-Turks, plus de oplossingen van de opgaven uit 'Spelen met de taal'. Verder is er een overzicht van de dialogen op de meegeleverde cd, zodat je doelgericht een bepaalde dialoog kunt uitkiezen om te beluisteren. En ten slotte zijn er uitgebreide rijtjes met onder andere een overzicht van de vervoeging van werkwoorden en de verbuiging van naamwoorden in het Turks.

De symbolen die in dit boek worden gebruikt

Misschien wil je soms gericht zoeken naar bepaalde informatie. Om je te helpen sneller te vinden wat je zoekt, heb ik verschillende soorten informatie van verschillende symbolen voorzien. Je komt in dit boek de volgende symbolen tegen:

Met dit symbool vestig ik de aandacht op een nuttige tip. Hier vind je bijvoorbeeld handige aanwijzingen om je kennis van het Turks verder uit te breiden of om in Turkije beter uit de voeten te kunnen.

Met dit symbool vraag ik je aandacht voor een belangrijk onderwerp, bijvoorbeeld grammaticale regels die je goed moet onthouden.

Bij dit symbool vind je tips die je ervoor behoeden een blunder te begaan. Het gaat dan bijvoorbeeld over veelgemaakte taalfouten, maar het kan ook zijn dat je wordt gewaarschuwd voor een mogelijke culturele uitlijder.

Grammatica is de lijm die een taal bij elkaar houdt. Hoewel dit boek geen grammaticaal standaardwerk is, besteden we natuurlijk wel aandacht aan de belangrijkste grammaticale grondslagen. Deze worden aangeduid met het symbool hiernaast.

Informatie over de cultuur en andere bijzonderheden van Turkije en de relatie met Nederland en België vind je bij dit symbool.

In de meeste hoofdstukken zijn levensechte dialogen opgenomen onder het kopje 'Je zegje doen'. Dialogen die zijn opgenomen op de cd bij dit boek, worden aangeduid met dit symbool. De dialogen zijn ingesproken door mensen met Turks als moedertaal, zodat je de juiste uitspraak leert terwijl je oefent met begrijpend luisteren.

En hoe nu verder?

Als je dol op grammatica bent en er alles over wilt weten, kun je gewoon met deel I beginnen en alle hoofdstukken op volgorde afwerken. Maar het boek is zodanig ingedeeld dat je gerust tussen de hoofdstukken heen en weer kunt bladeren om lees- en leerstof over specifieke onderwerpen te zoeken. Als je bijvoorbeeld alles wilt weten over boodschappen doen en winkelen, kijk je in de hoofdstukken 5 en 6. Of verwacht je een telefoontje in het Turks? Dan moet je beslist hoofdstuk 9 doorlezen.

Şimdi sıra sende! – Nu ben jij aan de beurt!

Hoofdstuk 1

Eigenlijk ken je al een beetje Turks

In dit hoofdstuk:

- ▶ Het alfabet en de uitspraak
 - ▶ Klemtonen
 - ▶ Turkse woorden die je al kent
 - ▶ Herkenbare woorden in het Turks
 - ▶ Uitdrukkingen uit de omgangstaal
-

Merhaba! Hoş geldiniz! (*mer-ha-ba hosj gel-di-niz*; Hallo! Welkom!) ... bij de Turkse taal! Misschien ken je al een paar Turkse woorden, die je op vakantie of bij de kruidenier op de hoek hebt opgestoken. En je kent natuurlijk het Nederlandse woord 'yoghurt', dat afkomstig is van het Turkse woord **yoğurt** (*joo-oert*).

Je hebt misschien weleens een **döner** (*deu-ner*) besteld, samen met een glas **ayran** (*aj-ran*), een gezouten drank die wordt gemaakt van yoghurt. In dit hoofdstuk word je vast een beetje op de Turkse taal voorbereid. Je leest hoe Turkse woorden moeten worden uitgesproken en je maakt kennis met een paar veelgebruikte uitdrukkingen.

Turks en de Turken

In Turkije wonen ruim zeventig miljoen mensen. De bevolkingsgroei is hoog: het aantal inwoners is ruimschoots verdubbeld sinds 1960. De bevolking is bovendien erg jong, want de helft van de inwoners is jonger dan twintig jaar. Er wonen veel minderheden in Turkije. De grootste en in het buitenland de bekendste minderheid zijn de Koerden, die een eigen, niet aan het Turks verwante taal hebben.

Het Turks wordt natuurlijk vooral in Turkije gesproken, maar ook in Noord-Cyprus en door de Turkse minderheden in buurlanden zoals Bulgarije en Griekenland. Verder worden sterk aan het Turks verwante talen gesproken in landen zoals Azerbeidzjan en Turkmenistan.